

1001 BELGESEL FİLM FESTİVALİ

29 Ekim-4 Kasım 2010 tarihlerinde gerçekleşecek 13. İstanbul Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali'nin yönetmeni Mustafa Ünlü, bu yılki festivali anlatıyor.

İstanbul Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali'ni kısaca tanıtır mısınız?

Birincisi 1997 yılında düzenlenen İstanbul Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali Türkiye'deki ilk ve en uzun ömürlü belgesel sinema etkinliği. Festival başından bu yana Belgesel Sinemacılar Birliği kurumsal yapısı içinde, üyelerinin gönüllü çalışmalarıyla gerçekleşiyor. Festival'in ilk 12 yılında 56 ülkeden, toplam 1110 belgesel film gösterildi. 200'e yakın yabancı belgeselci ağırlandı.

1001 Belgesel Film Festivali'ni, dünyadaki çoğu benzer etkinlikten ayıran birkaç özelliği var: Birincisi, belgesel izleyicisinin, hiçbir külfet olmaksızın belgesel sinemayla buluşma hakkı olduğu, ancak Türkiye koşullarında bu hakkın yeterince kullanılmadığı düşüncesinden hareketle, ücretsiz olması. İkincisi, festivalin yarışmasız olması. Başvuran filmler, güçlü ve evrensel bir sinema dili kullanmış olmaları kadar; insanlığı yücelten değerleri, farklı kültürlerin birbirleri yerine geçirilmeden biraradalıklarının savunmaları; insanlığın gelecek tasarımı katkı sağlamaları; farklı ve derin bakış açıları su-

nuyor olmaları ölçütlerine göre değerlendirilerek programa alınıyor.

Festivalin Türkiye'deki belgesel sinema alanındaki yerini ve önemini nasıl değerlendiriyorsunuz?

İstanbul Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali, hiç kuşkusuz Türkiye'deki belgesel sinemanın itici gücü olmuştur. Öncelikle, belgesel sinemacılar için dünya sinemasına açılan bir pencere, başka coğrafyaların temsilcileriyle bir araya gelmelerini sağlayan bir platform olmuştur. Yeni anlatım biçimlerinin denenmeye başlamasına yol açmıştır. Sinemacılarımız, sınır ötesine çıkış yollarını 1001 Belgesel Festivali'yle daha kolay bulur oldular. 13. yılında artık, 1001 Belgesel Film Festivali'nin olmadığı dönemi anımsamayan pek çok genç belgesel sinemacı, ilk filmlerini daha evrensel bir dille yaptılar. Festivalin temel amaçlarından biri, ülkeler arası işbirliği zeminleri hazırlamak, Türkiye'de üretilmiş belgesellerin uluslararası alandaki görünürlüğünü arttırmak olmuştur.

Bu yılki festivali oluştururken ne gibi öncelikleriniz vardı? Bu yıl farklı olan nedir?

13. 1001'in önceki festivallerden başlıca farkı, film sayısının önemli ölçüde azaltılması olacak. Her yıl 100'ün üzerinde belgesel programa alınırken bu yıl 65'te kalmayı tercih ettik. Böylece bir anlamda cırtayı yükseltmiş olduk. Diğer yandan da, belki de dünyada ilk olan bir program oluşturmayı deniyoruz. Festivale katılacak yerli ve yabancı yaklaşık 40 yönetmene, bulunduğu salonda, filminin gösteriminden sonraki 45 dakikayı ayırıyoruz. Soru-cevap bölümünden önce, onlardan, tüm belgesel sinema serüvenlerini, sinemaya yaklaşımlarını, deneyimlerini ve gösterilen filmin kamera arkasını içeren bir sunuş yapmalarını istiyoruz. Sanıyoruz ki bu sadece izleyici için değil, sinema öğrencileri için, hatta akademisyenler ve profesyoneller için çok değerli olacak.

Festivalden beklentileriniz nedir? Festivalin geleceğini nasıl görüyorsunuz?

2010'da festivalin çok yoğun bir belgesel şenliği atmosferi oluşturabileceğini ümit ediyoruz. Giderek, belgesel sinemacılar ya da belgesel sinemaya yakın olanlar dışında da belgesel sinema algısını güçlendirmeyi önemsiyoruz. Orta vadedeyse bu festivalin saygınlığına, Avrasya-Afrika ölçeğinde ciddi bir buluşma ortamı olma niteliğinin eklenmesini planlıyoruz.

Detaylı bilgi için: www.1001belgesel.net

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Bazen, çok da iyi olmayan, ama yine de sizi yeni şeyler düşünmeye teşvik eden filmlerin gösterimlerine gidirsiniz. Aslen Chantal Akerman'ın görüntü yönetmeni olarak tanıdığım, ama aynı zamanda kendi adına da, çoğunlukla performans sanatlarını belgelemeyle tanınan, ünlü görüntü yönetmeni Babette Mangolte'nin bir filminin gösterimine gittiğimde de olan buydu. Bu filmin adı *Sky on Location*'dı (1982) ve kısmen coğrafyanın sinemasal bir incelemesi, kısmen de coğrafyalara *palimpsest* gibi işlenmiş kültürel tarihler üzerine bir tefekkürdü. Bu kendi içinde iyi bir fikir; her ne kadar, izlediğim film bu fikrin en iyi örneği olmasa da. Ancak, belirt-

tiğim gibi, bu gösterim beni düşündürdü.

Birincisi, Londra'nın güneyinde, adı 'no. where' (hiçbir yer) olan, 'alternatif' bir gösterim mekânının tavanarasındaydık ve film 16mm projeksiyondan gösteriliyordu. Projeksiyon makinesinin sesi odada varlığını hissettiriyor, bana 16mm filmin video ekranı dışında herhangi bir yere yansıtıldığını görmeyeli yıllar geçtiğini hatırlatıyordu. Hatta Mangolte filmin tam da video önem kazanmaya başladığında ve kendisi izleme alışkanlıklarının değiştiğini fark ettiğinde çekildiğini belirtti. Konsantrasyon süreleri kısaltmaya başlamıştı. Bir 'olay' olarak gösterimin biricikliği önemini yitirmekteydi. Projeksiyon makinesinin gürültülü mırıltısı neredeyse unuttuğum bir sestir ve bana gerçekten de pelikülden bir film izlediğimi, odanın karşısındaki geniş beyaz perdede aralıklarla yanıp sönen ışık ve gölgenin oyununu izlediğimi hatırlatıyordu. Aniden, film konusunda daha önce hiç hissetmediğim bir nostaljiye kapıldım. Filmin kırılğan ama yadsınamaz bir mevcudiyeti ve bir filmi DVD'den izleme deneyiminin asla parçası olmayan bir geçicilik hissi vardı. Bu filmi bir daha asla izlemeyebileceğimi hissettim, bu da onu bir şekilde değerli kıldı.

Buna ilaveten, coğrafyanın bir belgeselin kurucu ilkesi olduğu fikri vardı: Filmin seti olarak gökyüzü; başrol oyuncusu olarak güneş; tüm büyüleyici halleri içinde toprak da mizansen. Mangolte bize, Batı Amerika'nın etkileyici görüntüsünü ilk görüşünün bir otobüsün penceresinden olduğunu anlattı, ki bu kadrajı ve hatta kameranın hareketini andırabilen bir şey. Güneşin ışığı bu kadar dramatik olarak değiştirmesi ve coğrafyanın zamanla biçim değiştirmesi üzerine "al sana bir film" diye düşünmüş, ki film dediğin "zaman içinde değişim" değildir de nedir?

Evrilen coğrafyadan sinema yaratma fikrini Mangolte'nin bu filmde yaptığından çok daha ileriye taşıyanlar olmuştu. Aslında, Mangolte'nin en yakın işbirliği yaptığı sinemacı, Chantal Akerman, coğrafya üzerinde gezinen uzun panlarla anlam yaratma ve öykü çağırıştırma konusunda uzmandır. *D'Est* (1993) adlı filminde (ki Mangolte tarafından çekilmiştir ve bu bir rastlantı değildir), aldatıcı derecede sade izlenimi veren arazi çekimleriyle Sovyetler ve Sovyet sonrası dönemlere dair karmaşık tarihçeleri görürür kılmayı başarıyor.

Gösterimde bana eşlik eden arkadaşarımdan biri bana, James Benning'in *Sky on Location*'ınınkilere benzer meseleleri ele alan (doğa, coğrafya, çevre, Batı Amerika, yerli Amerikan kültürü, sömürgecilik, ırkçılık, vb.) işlerini hatırlattı. Fakat, Benning'in *Deseret* (1995) ya da *El Valley Centro* (2000) gibi filmlerinde tüm bu temel meseleler, kültürün silinemez bir leke gibi nasıl toprağı damgaladığını düşünmemizi sağlayan uzun manzara çekimleri üzerine döşenmiş sade, basit ses montajı sayesinde belirginleştiriliyor. Kaotik kurgusu ve aşırı didaktik üst sesiyle *Sky on Location* kendi içinde büyük bir aydınlama sağlamadıysa da, filmi no.where'de pelikülden izleme deneyimi, kaçırmadığıma sevdiğim bir şey oldu. **(Çeviren: Gözde Onaran)**

Alisa Lebow Londra'daki Brunel Üniversitesi'nde belgesel kuramı, tarihi ve prodüksiyonu üzerine ders veren bir sinemacı ve akademisyen. Ayrıca docİstanbul Belgesel Araştırmaları Merkezi'nin kurucu üyelerinden. www.alisalebrow.co.uk